

KAZAKİSTAN TURİZMİNİN MEVCUT DURUMU ve GELİŞME PERSPEKTİFLERİ

Dr.Nurzhan ABİSHOV*

Prof.Dr.Kurban ÜNLÜÖNEN*

ÖZ

Gelişmiş ülkeler incelendiğinde turizmin gelişmesinin öncelikle iç turizmin gelişmesine bağlı olduğu görülmektedir. İç turizm, milli gelirin ülke içinde dağılımı neticesinde ekonomiyi dengelemekte ve çeşitli turistik faaliyetlerin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Kazakistan Cumhuriyeti, turizmin gelişimi için büyük ve bugüne kadar hiç kullanılmamış doğal, tarihî ve kültürel kaynaklara sahiptir. Ancak birçok Kazakistanlının maddi imkânlarının sınırlı olması ve otel fiyatlarının yüksek olması sebebiyle iç turizm iyi gelişmemiş ve dünya turizm piyasasında kaynakları yeterince iyi bilinmemektedir. Çalışmanın önemi, Güney Kazakistan'ın turistik arz kaynaklarını değerlendirmek, mevcut durumunu meydana çıkarmak, öncü yönlerini belirlemek, arz kaynaklarının ortaya çıkarılmasında yerel kurum ve kuruluş çalışanların beklentilerini ölçmek ve gerekli önerilerde bulunmaktır. Çalışmanın sonuçları, bölgede turistik alanın geliştirilmesine, çeşitli milli projelerinin uygulanmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, piyasa ekonomisi kapsamında bölgedeki turistik faaliyetlerde bulunan yerel kurum ve kuruluşların, turizm alanı uzmanlarının, üst düzey yöneticilerin ilgisini çekebilir. Bunun yanı sıra çalışmanın bazı bölümleri, şirket kadroları yetiştirme ve üniversite öğrencilerinin eğitim derslerinde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, değerlendirme, turizmin öncü yönleri, gelişme perspektifleri.

CURRENT SITUATION OF TOURISM AND PROSPECTS OF KAZAKHSTAN

ABSTRACT

Considering the development of modern tourism in some countries, the development of tourism should be oriented to domestic tourism in the first place. All countries domestic tourism, is compensating the economy as a result of the national income distribution in the country. The Republic of Kazakhstan has great so far never used natural, historical and cultural resources for the development of tourism. However, due to limited financial resources of many Kazakhstan citizens and high hotel prices the domestic tourism is not well developed and in the world tourism market it is not known well enough. The importance of the study, assess the touristic resources of South Kazakhstan, reveal the current situation, identify pioneering aspects, in uncovering the sources of supply to measure the local institution and organizations employees expectations and to make the necessary proposals. However, it enables a variety of tourist activities suitable to the development of the national economy. The aim of this study, reveal the current state of Kazakhstan tourism and identifying the pioneer aspects, is to identify important areas of application. Results of this study will assist in the development of tourist areas and implementation of various national projects. In addition, this study may interested the local institutions which located in the tourist activities, tourism domain experts and senior executives. As well as some parts of the work, can be used in training the company staff and in courses of universities.

Keywords: Tourism, assessment, vanguard aspects of tourism, development prospects.

* Dr. Dr.Nurzhan ABİSHOV, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Turizm Bölümü, nurabish777@mail.ru

* Prof.Dr.Kurban ÜNLÜÖNEN, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Turizm Bölümü, unluonen@mail.ru

1. Giriş

Turizm, küresel anlamda çeşitli dönemlerde duraksamalar yaşamış, fakat turizm aktivitesi, II. Dünya Savaşından sonra hızlı bir şekilde artış göstermeye başlamıştır. Bu artışın nedenleri arasında ülkelerin barış sürecine girmesi, teknolojinin gelişmesine bağlı olarak ulaşımın ucuzlaması ve toplumun faydalanabileceği bir duruma gelmiş olmasıdır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) sonrası Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Türkmenistan gibi ülkeler planlı ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçip dünya ile uyum sağlarken, diğer taraftan da ulusal ve ekonomik bağımsızlıklarını da sağlamlaştırmışlardır.

Turizm, dış ekonomik faaliyetlerin en hızlı gelişmekte olduğu alanlardan birisidir. Turizm faaliyetleri, halkın özel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, millî ekonominin büyük bağımsız alanı olarak ortaya çıkmaktadır. İşte bu özellikler sayesinde turizm, birçok devlet ekonomisinde esas alan olabilmektedir. Turizm esas geliri dışında ek iş yeri oluşturarak yatırımın artışını sağlamaktadır aynı zamanda turizm dünya bütünleşme sürecinin bir faktörü olmakta, turizm sektörü ise ekonominin önemli bir sektörü haline dönüşmektedir.

Tüm ülkelerin iç turizmi, milli gelirin ülke içinde dağılımı neticesinde ekonomiyi dengelemektedir. Bununla beraber iç turizm ülke ekonomisine uygun çeşitli turistik faaliyetlerin gelişmesine de olanak sağlamaktadır.

2. Araştırmanın Amacı ve Metodolojisi

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Kazakistan turizminin mevcut durumunu meydana çıkarmak ve turizm geliştirmenin öncü yönlerini belirleyerek, önemli uygulama alanlarını tespit etmektir. Ayrıca çalışmada, Kazakistan turizm sektörünün gelişime tarihini ortaya çıkarmak ve Kazakistan turizmin istatistik veriler açısından gelişmesi açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma genel tarama modeline göre yürütülmüştür. Tarama modeli, geçmişte gerçekleşmiş bir durumu ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Çalışmanın veri toplama aşamasında; Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, ODTÜ, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, Türkiye ve Kazakistan'ın Milli Kütüphanelerindeki kitaplar, tezler ve süreli-süresiz yayınlar taranmıştır. Elektronik yayınlara erişim için ilgili üniversite kütüphanelerinin elektronik veri tabanları taranmıştır. Bunun yanı sıra Kazakistan'da bulunan araştırma kurumlarından, Kazakistan'ın Turistik Arz Kaynakları hakkında uzman kişilerle görüşmeler yapılarak çalışmada yararlanılmıştır. Ayrıca, belge ve tutanaklara da önemli ölçüde yer verilmiştir.

2.3. Araştırmanın Problemi

Güney Kazakistan bölgesi, turizmin gelişmesi ve devlet projelerinin yürütülmesi için ihtiyaç duyulan kaynaklara sahiptir. Bu nedenle uluslararası standartlara uygun güçlü bir turizm sektörünün kurulması, turizm alanındaki ilmi ve metodik gelişme, problemlerin çözümünün gerekliliği araştırma konusunun seçilmesine neden olmuştur.

Kazakistan, turistik anlamda değerlendirilebilecek çok sayıda kaynağa sahip olmasına karşın bu kaynaklar yeterince değerlendirilememiş ve Kazakistan turizmden hak ettiği payı alamamıştır.

Kazakistan turizm piyasasının mevcut durumu, turistik tüketimin yeni önemli taraflarının araştırılmasını ve yönetilmesini gerektirmektedir. Bunun yanı sıra, turizm alanındaki yönetim metotlarının ve ekonomiyi düzenleme kurallarının yeniden reformu büyük önem arz etmektedir. Belirtilenlerin neticesinde mevcut turizm piyasası sorunlarının incelenmesine yönelik olarak tez konusu seçilmiştir. Bu yönüyle bu çalışma, turizm piyasasındaki hedeflerin ve amaçların ortaya konulmasında önemli bir rol oynamaktadır.

2.4. Araştırmanın Önemi

Çalışmanın önemi, bilimsel yazına katkı sağlamak, Güney Kazakistan'ın turistik arz kaynaklarını değerlendirmek, arz kaynaklarının ortaya çıkarılmasında yerel kurum ve kuruluş çalışanların beklentilerini ölçmek ve gerekli önerilerde bulunmaktır.

Oysa Güney Kazakistan bölgesinde turistik arz kaynaklarının değerlendirilmesi; yerli kurum ve kuruluş çalışanlarının beklentilerini belirlemede, alternatif turizm çeşitlerinin uygulanmasında, destinasyon pazarlamasında, talebin artmasında, uzmanların yetiştirilmesinde ve kalitenin yükseltilmesinde etkili olabilmektedir.

Kazakistan'ın birçok alanda bugün olduğundan daha ileri bir düzeye ulaşabilmesi için yerel yönetimin gelişiminde söz sahibi olan kurum ve kuruluşların gerekli katkıyı sağlayarak, sahip olunan turistik potansiyelin değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Güney Kazakistan bölgesinin mevcut turistik potansiyelini analiz etmek, sorunlarını ortaya çıkarmak ve çözüm yollarını belirlemek bölge açısından son derece önem arz etmektedir. Doğanın tüm güzelliklerini bünyesinde bulunduran Kazakistan, bu kaynaklarını harekete geçirerek, ülke ekonomisine güçlü bir katkı sağlamalıdır.

3. Kazakistan'daki Turizm Sektörü'nün Tarihi Gelişimi

Turizm (Tourisme) Fransızca bir kelimedir. Tur (tour) seyahat demektir. Çok eski tarihe dayanan turizm, esasen İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni bir alan olarak gelişmeye başladığı kabul edilmektedir (Zorin ve Kvartalnov 1999: 563).

Kazakistan Cumhuriyeti'nde turistik alanı dünya standartları seviyesinde oluşturmak için dünya ve yerli turizmin geçtiği esas aşamaları tahlil etmek gerekmektedir. Farklı ülkelerde yaşanan turizmin bin yıllık tarihi gelişiminin pozitif sonuçları Kazakistan'da turizmin gerçekleşmesi için sağlam bir temel olabilmektedir.

Her tarihi çağda insan faaliyetlerinin öyle bir hareketleri vardır ki, ister istemez turizme dâhil edilir. Böylece hem eski yerel uygarlıkların hem de dünya uygarlıklarının oluşumunda turizm büyük rol oynamıştır. Saprunova (1997: 54) çalışmasında Kazakistan turizm tarihini beş aşamaya ayırmıştır;

- Birinci aşama iki alt aşamadan oluşmaktadır (M.Ö. 3000'den - XV. yy. kadar);

1. Büyük İpek Yolu'nun Moğol İstilasası öncesi gelişimi (M.Ö. 3000'den – XIII. yy.),

2. Büyük İpek Yolu'nun Moğol ve Timur dönemi gelişimi (XIII–XV. yy.)

- İkinci aşama (XV. yy. – 1731 yılları) – Kazakistan topraklarından geçen Büyük İpek Yolu'nun bozulması.

- Üçüncü aşama (1731-1917) - Kazakistan'ın Rusya İmparatorluğuna giriş dönemi.

- Dördüncü aşama (1917-1991) - Kazakistan'da Sovyet Birliği döneminde turizmin gelişimi, iki aşamadan oluşur;

1. Savaş öncesi dönemde turizmin gelişimi (1917-1945),
2. Savaş sonrası döneminde turizmin gelişimi (1945-1991).

- Beşinci aşama (1991-2013) – Bağımsız Kazakistan'da turizmin gelişimi, iki aşamadan oluşmaktadır;

1. Turistik faaliyetlerde piyasa ilişkilerinin gerileme dönemi (1991-2000 yıllar arasındaki kriz dönemidir),
2. Turistik alanda reformların uygulanması ve canlanma dönemi (2000 yıldan sonraki dönem).

Kazakistan Cumhuriyeti, turizmin gelişimi için büyük ve bugüne kadar hiç kullanılmamış doğal, tarihî ve kültürel kaynaklara sahiptir. Ancak birçok Kazakistanlının maddi imkânlarının sınırlı olması ve otel fiyatlarının yüksek olması sebebiyle iç turizm iyi gelişmemiş ve dünya turizm piyasasında kaynakları yeterince iyi bilinmemektedir.

1999 yılının Ocak ayında Turizm Komitesi, Kazakistan Cumhuriyeti'nin Ulaşım ve İletişim Bakanlığı'nın, 2008 yılı Spor Bakanlığı'nın ve 2014 yılı Sanayi ve Gelişme Bakanlığı'nın bünyesine geçmiştir. Turizm Komitesinin bu şekilde bakanlıktan bakanlığa dolaşmasının asıl sebeplerinden biri ülke ekonomisinde ağırlıklı yere sahip olamamasıdır.

Piyasa koşullarında turizm, ekonominin en dinamik alanlarından biridir. Turizmin hızlı gelişimi, yüksek miktarda döviz geliri, ekonominin diğer birçok sektörüne aktif bir şekilde etki yapmakta ve ülkenin turizm sektörünün oluşmasına yardım etmektedir.

Bölgenin doğal, tarihi ve kültürel özellikleri bölgenin turizm ve dinlenmede kullanılan rekreasyon kaynaklarını oluşturmaktadır. Mağaracılık, safari, deniz sahilleri, plajlar, extreme, sörfing, diving, rafting vb. turizm türleri dinlenme için mükemmel koşulları sağlamaktadır. Her ülkenin tarihi kültürel özellikleri vardır. Anıtlarda saklanan tarihler, halkların örf ve adetleri, eski şehirlerin mimari görünüşleri, milli yemekler bunların hepsi meraklı seyahatçileri çekmektedir. Turizm gelişiminden doğan sosyal ve ekonomik faktörlerin önemli etkileri vardır. Bunlar; halkın gelirini artırır, iyi dinlenmeye dayalı hayatın yeni stilini oluşturur, ekonominin gelişimi konaklama sektörüne yatırımı çeker, turistik altyapıyı oluşturur, yüksek kaliteli turistik hizmetleri sağlar. Konaklama, ulaşım, yeme ve içme işletmeleri, rekreasyon alanı, perakende ticaret vb. ile ilgili maddi ve teknik faktörlerin gelişimi turizm alanında yer alan konulardır (Birjakov 2007: 67).

Bağımsızlık almadan önce Kazakistan'daki turizm gelişimi, ekonominin diğer alanlarına göre merkezi yönetim tarafından pek önemsenmemiştir. Sovyetler Birliği döneminde esas turistik bölgeler olarak Kafkasya, Kırım, Baltık Devletleri, Orta Asya'nın tarihi merkezleri idi. Aynı zamanda Kazakistan'ın tarihi, arkeolojik, mimari, kültürel anıtları ve tabiat güzellikleri hiç tanıtılmamış ve bu yüzden turizme talep olmamıştır. Kazakistan büyük bir potansiyele sahiptir. Hem iç turizmi geliştirmesi, hem de yabancı turistleri karşılamak için, zengin tarihi ve kültürel mirasları ve hiç kullanılmayan tabiat güzellikleri vardır. Kazakistan'ın iç turizm piyasasında aktif bir şekilde ekoturizm, macera, inanç vs. gibi turizm türleri hızlı gelişmektedir.

Kazakistan Cumhuriyeti'nin istatistikî bilgilerinden görülebileceği gibi pasif dış turizm, aktif dış turizmden fazladır ve ileride de bu şekilde devam edileceği tahmin edilmektedir. Dünya turizm sektöründeki gelişmelere göre, tüm ülkeler iç turizmin ve aktif dış turizm gelişmesine büyük ilgi göstermektedir. Çünkü aktif dış turizm ülkeye döviz girdisi sağlar. İç turizm ise gelirin ülke içinde dağılımı ve turizm altyapısının gelişimini arttıracaktır (Kazatur 2013: 1).

Kazakistan, zengin turistik rekreasyon kaynaklarına sahiptir. Bunların içinde aktif dış turizmin gelişimi için uygun; doğa, su, güzel manzaralı dağlar ve rekreasyon alanları gibi çekici alanlardır. Turistik altyapısının gelişmemesi, hizmetlerin kalitesizliği, otel fiyatlarının yüksekliği, bununla beraber Kazakistan'ın yurt dışında yüksek riskli ülke olarak kabul edilmesi ülkeye gelen turistler sayısının az olmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı turizm sektörünün ülke ekonomisine olan etkisi az olduğu kabul edilmektedir.

Ülkede turizm ve otel yönetimi alanındaki eğitim dinamik olarak gelişmektedir. Kazakistan'ın turistik eğitimini 50 seneden beri turizm eğitimi mevcut olan yurt dışı ülkeleriyle karşılaştırmak sağlıklı olmayacaktır. Ancak 10 yıl içerisinde bu göstergeye ulaşılabileceği beklenilmektedir. Kazakistan ekonomisi için öncü olan iç ve aktif dış turizm gelişimi giderek daha öncelikli olarak ele alınmaktadır. Yakın gelecekte iç turizmin pasif dış turizmden üstün olacağı ya da aynı seviyede olacağı tahmin edilmektedir. Bu da ileride turizm ve konaklama alanında çalışacak kadroların daha yetenekli olmalarını gerektirecektir. Turizm gelişiminin dünya çapındaki tecrübesine göre, görevlilerin mesleki eğitimi, belirli bir kurumun başarılı olmasındaki temel zorunluluklardan birisidir.

4.Kazakistan'da Turizm Gelişiminin Perspektifleri

Kazakistan, benzersiz güzelliklere sahip olan doğal kaynaklara, göçmen halkının eski kültürlerine ve kullanılmamış turistik potansiyele sahiptir. Turistik arz kaynakları ülkedeki turizmin yoğun gelişimini, halkın istihdamını ve turizme yakın olan alanların gelişimini teşvik ederek millî ekonomiye yatırımın artmasını sağlamaktadır. Modern eğilim gelişiminde turistler daha önce gittikleri yerlere değil, turistik sektörü yeni gelişmekte olan ülkeleri seçmektedirler, bu doğrultuda Kazakistan'ın çekiciliği artmaktadır.

Kazakistan yakın gelecekte çeşitli ülkelerden turistlerin dikkatini çekebilir. Çünkü Kazakistan topraklarında zengin tabiat manzaraları ve şifalı mineral kaynaklarına sahip kaplıcaları mevcuttur. Sıcak iklim şartları, maden suları, temiz hava, rüzgârın fazla esmemesi, bol güneşli günler bunların hepsi çok değerli doğal ve iklimsel şifalı faktörler olarak sayılmaktadır.

Turistik hizmet gelişiminin öncüllerinden birisi de yüksek etkinliğe ve rekabetçiliğe sahip turistik komplekslerin oluşturulmasıdır. Bunun temelinde turizm alanı ekonominin önemli sektörü olarak gelişmesi, dünya turistik piyasa sistemine bütünleşmesi ve turizm alanında uluslararası işbirliğinin sağlanması istenmektedir. Çoğunlukla rekabetçi altyapının gelişimiyle ilgili sorunları komple bir şekilde çözülmesi söz konusudur. Özellikle yurt dışından Kazakistan'ın turistik imkânlarına olan ilginin arttığı bu zamanlarda ülkenin turizm objeleri, turistlere kaliteli hizmetleri gösteremediğinden, üstelik turistik rekreasyon objelerinde uygun konaklama işletmelerinin olmamasından iç ve aktif dış turizmin gelişimi engellenmektedir.

Turistleri çekme açısından Kazakistan turizm potansiyelinin araştırılması çok önemlidir. Bunun için mevcut piyasanın kombinasyonunu dikkate alarak, turist akışı beklenen Almanya, Büyük Britanya, Çin, Güney Kore ve Rusya gibi ülkeler turist çekmede birinci öncelikli piyasa, Fransa ile İtalya ise ikinci öncelikli piyasa, diğer ülkeler

ise üçüncü öncelikli piyasa olarak düşünülebilir. Üçüncü öncelikli piyasalara büyük pazarlama faaliyetlerin ve çok fazla pazarlama masrafların uygulanması önerilmez.

İç ve aktif dış turizm hacminin büyümesi, Kazakistan turizminin devamlı gelişim yolunda olduğunun kanıtıdır. İç turizm en çok Astana, Almatı şehirlerinde gerçekleşmektedir. Ülkede farklı turizm türleri vardır. Bunlar; kültürel, eğlence, çevre, extreme, macera, sağlık, iş (business) ve uzay turizmidir.

Turizm alanının diğer öncelikli yönlerinden birisi de uzay turizmidir. Bu bağlamda "Kazakistan Dünyanın İlk Uzay Limanı" adlı proje ilgili uzmanlar tarafından Kızılorda eyaletinde bulunan Baykonur şehrinde geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu proje çerçevesinde eyalette bulunan Kambaş Gölünde uluslararası standartlara uygun kaplıca tesislerinin inşaatı öngörülmektedir. Bu proje uzun vadeli ve 2020 yılına kadar gerçekleşmesi planlanmaktadır (Li 2014: 4).

DTÖ'nin önerilerini ve elde edilen tecrübeleri dikkate alarak Kazakistan turizm ürünü ikiye ayrılabilir (KC Hükümetinin 10 Temmuz No:12 Kararnamesi 1998: 19);

- Büyük İpek Yolu üzerindeki Kültür turizmi (inanç ve geleneksel),
- Çevre ve macera turizmi (safari, rafting, dağa tırmanma, av vs.).

Orta Asya bölgesindeki turizm özellikleri dikkate alınmalıdır. Büyük İpek Yolu ve ekoturizm ile ilgilenen yabancı turistlerin çoğu bu bölgeleri ziyaret etmeyi amaçlamaktadır. Bu bölgelere Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan girmektedir. Böylece Kazakistan'ın turizm ürünleri ancak Orta Asya turizm ürünleriyle beraber piyasaya sunulması verimli olabileceği öngörülmektedir.

Turizm, ekonomik gelişimine etki eden ve onu canlandırabilen faktörlerin birisidir. Kazakistan'daki turizm gelişiminin verimli yönlerini belirlemek için, ülkenin son yıllardaki istatistik göstergeleri analiz edilmelidir (Kazahstanskaya Pravda Gazetesi 2003: 7).

Tablo 1. Kazakistan'a Gelen ve Kazakistan'dan Yurt Dışına Çıkan Turist Sayıları

	2009	2010	2011	2012	2013	2013-2009 (%)
Aktif dış turizm (toplam kişi sayısı)	3 974 352	4 097 387	5 685 132	6 163 204	6 841 085	72
Onun içinde;						
BDT ülkeleri	3 512 831	3 642 311	5 195 043	5 542 447	6 213 390	77
BDT dışındaki ülkeler	461 521	455076	490 089	620 757	627 695	36
Pasif dış turizm (toplam kişi sayısı)	5 422 675	6 019 171	8 020 400	9 065 579	10 143 710	87
Onun içinde;						

BDT ülkeleri	4 886 612	5 270 466	7 031 721	7 834 651	9 037 804	85
BDT dışındaki ülkeler	536 063	748 705	988 679	1 230 928	1 105 906	106

Kaynak: Kazakistan Turizmi, 2014, s. 10

Tablo 1'deki verilere göre, Kazakistan'a gelen yabancı turist sayısı 2013 yılında 2009 yılına kıyasla % 72'e artmış, Kazakistan vatandaşlarının yurt dışına çıkışlarında ise % 87'e artış görülmektedir. Turistik alana yabancı ve yerel yatırımları çekme, ülkede aktif dış turizmi geliştirme ve devlet imajını destekleme amacıyla Almatı şehrinde her sene "Kazakistan – Büyük İpek Yolu" uluslararası festivali düzenlenmektedir. Amacı Kazakistan'ı dünyaya tanıtarak, yabancı turistlerin gelmesini sağlamaktır.

Pasif dış turizm akımlarının büyük kısmı BDT ülkelerine yönelmektedir. Bununla birlikte BDT ülkelerinden gelen yabancı turistlerin ülkeye ziyaretleri artmaktadır. Bu da komşu ülkelerle tarihsel, coğrafik, geleneksel yönden ilişkide yakınlık olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Seyahat Amacına Göre Kazakistan'a Gelen ve Kazakistan'dan Çıkan Turist Sayıları

	Pasif dış turizmdeki ziyaretçi sayısı					Aktif dış turizmdeki ziyaretçi sayısı				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Toplam	5 422 675	6 019 171	8 020 400	9 065 579	10 143 710	3 774 352	4 097 387	5 685 132	6 163 204	6 841 085
Onun içinde:										
İş amaçlı	92 862	81 431	74 039	99 965	1 687 468	215 268	210 593	239 380	275 798	1 095 635
Turizm			289 48 980	373 407	311 152	48 879	55 686	238 585	91 845	56 617
Özel	5 170 574	5 728 458	7 641 272	8 578 861	8 130 163	2 570 339	2 824 760	4 119 727	4 676 073	4 714 694
Transit	10 259	25 011	15 280	13 346	14 927	939 866	1 006 348	1 087 670	1 119 488	974 139

Kaynak: Kazakistan Turizmi, 2014, s. 11

Tablo 2'de verilen bilgilere göre turistik yolculukların yapısında pasif dış turizm üstün olmaktadır. Özellikle özel amaçlı turizm 2013 yılı 2009 yılına kıyasla % 57 artmıştır. Aktif dış turizmde de özel amaçlı turizm % 84 artmaktadır. Daha sonra sırayla iş, transit ve turizm amaçlı gelmektedir. Yurt dışından iş amaçlı gelen turistlerin sayısı dikkat çekmektedir. Bu tür turistler kaliteli servis ve çeşitli hizmetleri içeren otellerde kalmayı tercih etmektedirler.

Kazakistan Cumhuriyeti'ni en çok ziyaret eden turistler; Rusya, Kırgızistan, Özbekistan, Türkiye ve Çin vatandaşlarıdır. Kazakistan vatandaşlarının en çok ziyaret

ettikleri ülkeler ise; Türkiye, Çin, Birleşik Arap Emirlikleri, BDT ülkeleridir (Turistskaya Deyatelnost 1997: 7).

Tablo 3. Kazakistan Genelinde Seyahat Acente ve Konaklama Faaliyetleri

	2009	2010	2011	2012	2013	2013-2009 (%)
Seyahat acente sayısı (adet)	1 305	1 562	1 538	1 567	1 718	32
Toplam verilen hizmet (kişi)	369138	486543	630567	641308	424663	5
Satılan seyahat bileti (bin dollar)	104224	104867	120182	147496	120044	15,2
Konaklama işletmeleri sayısı	1 235	1 494	1 494	1 526	1 678	36
Toplam verilen hizmet (kişi)	2306084	2 548 868	2 845 832	3 026 227	3 307 752	44
Onun içinde:						
Yabancılara	513 580	594 161	584303	519 222	586 038	14
Vatandaşlara (milyon)	1 792 504	1 954 707	2 261 529	2 507 005	2 721 714	52
Toplam oda sayısı	30 858	34 353	37 368	37 786	41 197	34
Onun içinde:						
Lux odalar	5 523	6 076	6 670	6 786	6 813	20
Aynı anda müşteri kabul 0 kapasitesi	68 857	76 053	81 015	83 103	92 053	34
1 Toplam satılan geceleme oda sayısı (milyon)	4 980 999	5 629 201	7 085 020	7 560 134	7 186 444	40
2 Doluluk Oranı (%)	20,1	20,3	24,0	24,9	21,4	6,4

Kaynak: Kazakistan Turizmi, 2014, s. 15

2013 yılında Kazakistan'da 1,718 seyahat acentesi kayıtlı olarak bulunmaktadır. 2013 yılında 2009 yılına kıyasla seyahat acentesi sayısı % 32 artmıştır. Seyahat acenteleri tarafından verilen hizmet ise % 15 yükselmiştir. Satılan turistik biletlerin sayısı % 15,2'ye artmıştır.

Konaklama işletmelerinin sayısı % 36 artmış, buna göre konaklama işletmelerinde hizmet verilen ziyaretçilerin sayısının % 44'e arttığı görülmektedir. Diğer ülke vatandaşların konaklama işletmelerinde kalışı % 14 artmıştır. Bununla birlikte vatandaşların konaklama işletmelerinde kalışı % 52 artmıştır. Aynı anda müşteri kabul kapasitesi % 34 artmıştır. Konaklama işletmelerindeki oda sayısı % 34 yükselmiş, bunlardan lüks oda sayısı % 20, konaklama işletmelerinin doluluğu ise % 6,4 oranında artmıştır.

Yakın ülkelerden olduğu gibi uzak ülkelerden de gelen turistik akının yükselmesi durumunda rekreasyon altyapısını geliştirme ve onları uluslararası kalite standartları seviyesine ulaştırma meselesi ortaya çıkmaktadır. Kara yolu ulaşımının gelişimi Kazakistan turistik alanının temel meselesi olmaktadır. Turistik ürünü oluşturan dört esas bileşen vardır; ulaşım, konaklama, yiyecek-içecek işletmeleri ve rehberlik hizmetleridir. Bunlar dış ve iç turizm programlarını gerçekleştirmek için kullanılmaktadır (Bekkairov 2002: 296-304).

İlk önce büyük potansiyele sahip bölgeleri dikkat etmek gerekmektedir. Son yıllarda dünyanın tüm ülkelerinde ekoturizm devamlı gelişmektedir. Güney Kazakistan için ekoturizmi iç ve aktif dış turizmin gelişmesi için en önemli turizm türüdür. Özellikle hafta sonu dinlenme turizmi gelişmiştir. Çünkü burada turizmin birçok güzel ve meşhur objeleri mevcuttur. Bunlar; millî korular, doğal ve tarihi arkeolojik anıtlar gibi objelerdir.

Turistik altyapıyı geliştirme amacındaki özel sektör yatırımları özellikle kaplıca ve eğlence tesislerinin inşaatında yapılmaktadır. İstatistikî verilere göre iç ve aktif dış turizmdeki turist sayısı sürekli artmaktadır. Böylece Güney Kazakistan turizmin modern seviyesi gelişimin tüm parametrelerine göre pozitiflik göstermektedir. Büyük turistik merkezlerde turistlere hizmet verme kalitesi de artmaktadır. Ancak turistik hizmetleri sunma seviyesinin yükselmesine engel olan yine de çözülmemiş bazı problemler vardır. Bu sorunların çözümü için sistemli bir yaklaşım gerekmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Globalleşme sürecinde belirli bir bölgenin gelişmesi, o ülkenin diğer bölge ve ülkelerle rekabet edebilmesine bağlıdır. Turistik rekabette doğal arz kaynaklarına, tarihi ve kültürel zenginliklere sahip olan bölgenin yeterli tanıtımla turistik cazibe merkezi haline gelmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle doğal, tarihi ve kültürel zenginliklere sahip olan herhangi bir bölge seyahat meraklılarının, araştırmacıların, bilim adamlarının ve iş adamlarının ilgilerini kendisine çekmektedir.

Yerel yönetim yerel ölçekte temsil eden yürütme organları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu yürütme organları bölgedeki turizm faaliyetlerin durumundan sorumludur. Yerel yönetim idari yöntemlerin yardımıyla yabancı yatırımların çekimi ile ilgili sorunları, doğal kaynakların kullanımını, sosyal vs. sorunları çözmektedir. Dolayısıyla, turizm sektörü için çeşitli iş ve diğer ekonomik faaliyetlerin verimli çalışabilmesi noktasında ortak kuralların açık (anlaşılır) bir şekilde oluşturulması önerilebilir. Buradaki amaç kuralların herkes için açık, kolay anlaşılır şekilde olmasıdır. Kontrol ve denetimi ise yine yerel yürütme organları tarafından gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, turizm alanının öncelikli turizm türleri devlet tarafından desteklenmelidir.

Turizm yönetim sisteminin yenilenmesiyle ve bu alanda çeşitli yeni katılımcıların ortaya çıkmasıyla birlikte, bölgesel düzeye sahip turizm alanındaki sorunlar önemli ölçüde yoğunlaşmıştır. İşte burada bölgeleri geliştirmenin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel özellikleri ve onların rekreasyon potansiyeli dikkate alınarak turizm stratejisi oluşturulmalıdır.

Rekreasyon alanlarının geliştirilmesi önemli bir görev olarak belirlenmelidir. Çünkü bu görevin çözümü insanların dinlenmesi ve kültürel açıdan gelişmesi için belirli bir alanların yüksek etkililikle kullanılmasına imkân sağlar. Bölgeleme sayesinde ise tatil alanında kullanılan kaynakların kullanım kapasitesi ve tatil yapabilecek insan sayısı belirlenebilir. Rekreasyon alanları ile ilgili ilmi çalışmaların düzenlenmesi ve bu ilmi çalışmaların sürekli geliştirilmesi, daha işlenmemiş alanlarda yeni rekreasyon arz kaynaklarının bulunmasına imkân sağlar. Turizmin ve tatil düşüncesinin gelişmesiyle rekreasyon alanlarının çok ayrıntılı özelliklerine olan ihtiyaç ortaya çıkmaktadır.

Kazakistan'ın turizm gelişmesine yapılan analizlere göre tüm parametrelerde olumlu gelişme kaydedilmektedir. Konaklama tesisleri çoğalmaktadır, yerleşik ve yabancı turistlerin sayısı da kararlı biçimde yükselmektedir. Bundan dolayı turizm gelişimi, turizm alanına yabancı ve yerel yatırımcıları çekmek, aktif dış ve iç turizmi çoğaltmak amaçlı bölgesel özellikleri dikkate alarak, daha ayrıntılı bir şekilde araştırılmalıdır. İstatistik verilere göre bölgeye olan turist akışı sayısının yükselmesinden dolayı turizm altyapısını geliştirme konusu ortaya çıkmaktadır.

Turizm gelişiminin öncelikli amaçlarından biri çok verimli ve rekabetçi turizm alanının kurulmasıdır. Güney Kazakistan'ın yakın gelecekte kültürel, tanıtım ve eğlence turizminin öncelikli bölgesi olacağı söylenebilir. Kazakistan ekonomisinin modern işleyiş şartlarında sektörlerin gelişmesi, kaliteli stratejik düşünceye ve doğru tahmine bağlıdır. Bundan dolayı, sektörün gelişme stratejisinin profesyonel uzmanlar tarafından kaliteli bir şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Kazakistan'ın uluslararası piyasada iyi potansiyeli var, fakat zayıf rekabetçi yeteneği olan tek bir turistik ürüne sahiptir. Bu da ekoturizm'dir. Ekoturizm turları turizmin uluslararası piyasasında iyi pozisyona sahiptir ve Kazakistan'da turizm gelişiminin kaynağı olmalıdır. Bundan dolayı, ülke turizminin büyük reformlara ihtiyacı vardır. Bu reformun amacı da şunlardır;

- Uluslararası turizm piyasası için kaliteli, rekabetçi yeteneği olan turistik ürünleri oluşturarak turizmi, ekonominin kârlı alanına dönüştürmek,
- Turistik altyapının geliştirilmesi,
- Kültürel, tarihsel ve doğal rekreasyon kaynaklarını rasyonel şekilde kullanmak ve korumak,
- Turizm kaynakların tüm halk tabakalarına maliyet konusunda ulaşılabilirliği,
- Turizm alanında devlet ve özel kurumların ilişkilerinin etkinliğini arttırmak,
- Turizm alanında küçük ve orta işletmeleri geliştirmek.

2014 yılında Kazakistan turizm komitesi tarafından turizm geliştirme projesi kabul edilmiştir. Adı geçen proje altyapının düzenlenmesi ve modernleştirilmesi, imajın oluşturulması, iç ve dış turizmin geliştirilmesi yoluyla sürdürülebilir turizm sektörünün gelişimine yöneliktir. Ama ne yazık ki bu projeleri gerçekleştirmek için üst ve yerel yönetim tarafından yeterli düzeyde dikkat gösterilememektedir. Çünkü üst yönetim tarafından mevcut turizmin, ülke ekonomisine yakın gelecekte yüksek gelir sağlayacak bir sektör olarak bakılmamasıdır. Her bölgenin yerel yönetimi, yerli kurum ve kuruluşları bir araya getirerek, milli turizm geliştirme projesinde yer alan veya alması gereken konuları değerlendirip projenin verimliliği hakkında üst yönetime kanıtlayabilecek faaliyetlerde bulunmalıdır. Bunun yanı sıra, turizmin başarılı bir şekilde gelişmesi için,

sürekli piyasa değişimi şartlarında planlamaya ve turistik işletmelerin verimliliğinin değerlendirilmesine yönelik ortak yaklaşımlar düzenlenmesi gereklidir. Bahsedilen amaçlara ulaşabilmek için de, devletin politik ve finansal desteği talep edilmelidir.

KAYNAKÇA

BEKKAİROV, S. B. (2002), “**Kazakistan’da karayolu seyahati geliştirmede Rusya tecrübesini kullanmak**”, Modern Çağda Sosyal Gelişme Analizi Uluslararası Konferansında sunulmuş bildiri, Almatı.

BİRJAKOV, M. B. (2007), “**Turizme Giriş**”, Sankt-Peterburg: Gerda.

Kazahstanskaya Pravda Gazetesi, 05 Nisan sayısı. (2003), “İç ve dış siyasetin öncü yönleri”, KC Cumhurbaşkanı halkına seslenmesi.

Kazakistan Turizmi, (2014), “**İstatistik Kitabı**”, KC İstatistik Başkanlığı, Astana.

KC Hükümetinin 10 Temmuz No:12 Karamamesi, (1998), “Büyük İpek Yolu – Kazakistan” projesi hakkında.

Kazatur, (2013), “Kazakistan ve BDT ülkelerinde turizm geliştirmenin güncel durumu ve sorunları”, Almatı, 10 Mart 2015 tarihinde www.kazatur.narod.ru sayfasından erişilmiştir.

Lİ, Y. (2014), “Kontinentleri bağlarken”, Kazahstanskaya Pravda gazetesi, 02 Ekim sayısı, 15 Mart 2015 tarihinde <http://www.kazpravda.kz/articles/view/soedinyaya-kontinenti> sayfasından erişilmiştir.

SAPRUNOVA, V. B. (1997), “**Evrım, Yapı, Pazarlama**”, Moskova: Miysl.

UNWTO. (2014), “UNWTO - tourism highlights 2014 edition”, 21 Ocak 2015 tarihinde <http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2014-edition> sayfasından erişilmiştir.

ZORİN, İ. V., & KVARTAVLOV, V. A. (1999), “**Turistik Terminoloji Sözlüğü**”, Moskova: Sovetskii Sport.